

СУТНІСТЬ І ЗМІСТ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ

У загальному випадку управління системою полягає у контролі за перебігом процесів у ній та впливі керуючої підсистеми на керовану, яка потребує повсякчасного регулювання, котре здійснюється через реалізацію керівних рішень, вироблених на основі аналізу інформації про сам об'єкт і його стан та зміни, котрі відбуваються у ньому та середовищі, яке його оточує тощо. Такий вплив здійснюється перманентно, а тому раціональні варіанти розв'язання проблем можуть бути необхідними у будь-який, наперед невідомий, момент часу.

Це означає, що забезпечення інформацією процесу управління повинне перебувати у стані неперервної готовності для вироблення і ухвалення нових актуальних рішень. Для обґрунтування варіантів рішень необхідно володіти даними, які можуть бути одержані завдяки спостереженню за фактами, фіксуванню, збереженню, накопиченню таких даних, опрацюванню й перетворенню їх на попередньо підготовану і опрацьовану інформацію, як основу для прийняття управлінського рішення. Відповідно, ухваленню остаточного варіанта управлінського рішення передую розгляд альтернативних його варіантів з елементами прогнозування їхніх можливих наслідків задля вибору найбільш доречного для певних умов.

Це своєю чергою актуалізує необхідність налагодження відповідного інформаційного забезпечення управління, під яким слід розуміти певну підсистему, яка відповідає визначеним цілям такого управління, здатну забезпечувати процес прийняття рішень необхідними і достатніми інформаційними ресурсами, а саме усієї актуальної й доступної інформації, сформованої у системі обліку та звітності як самого підприємства, так і широкого кола даних про стан і динаміку зовнішнього стосовно підприємства середовища, котрі відповідним чином опрацьовані та підготовані як варіанти рішень, що передбачають різні сценарії перебігу подій.

Значення інформаційного забезпечення управління зумовлене тим, що завдяки сформованій у системі інформації та її доцільному використанні підвищується рівень таких його функцій, як: планування (прогнозування), фінансовий контроль, регулювання фінансової діяльності, а також контроль за виконанням прийнятих рішень та оцінка їхньої ефективності. З огляду на переважання у такій інформації даних обліково-звітного характеру та аналітичних викладок, таку підсистему називають обліково-аналітичним забезпеченням управління.

Розмірковуючи над сенсом поняття «обліково-аналітичне забезпечення» І. Й. Яремко стверджує: «Незалежно від термінологічного наповнення ця система розглядається на рівні побудови взаємодії конкретно виражених у назві її

структурних складових – «обліково-аналітичне» і «забезпечення». При цьому поняття «забезпечення» споріднюється з «інформаційним базисом», необхідним для ціле орієнтованої системи управління (об'єкта, процесу). Складова «обліково-аналітичне» розглядається як вид (контент) економічної інформації; «обліково-аналітичний механізм» конкретизує взаємодію складових у цій системі» [8].

Схематично структуру обліково-аналітичного забезпечення управління подано нами на рисунку 1.

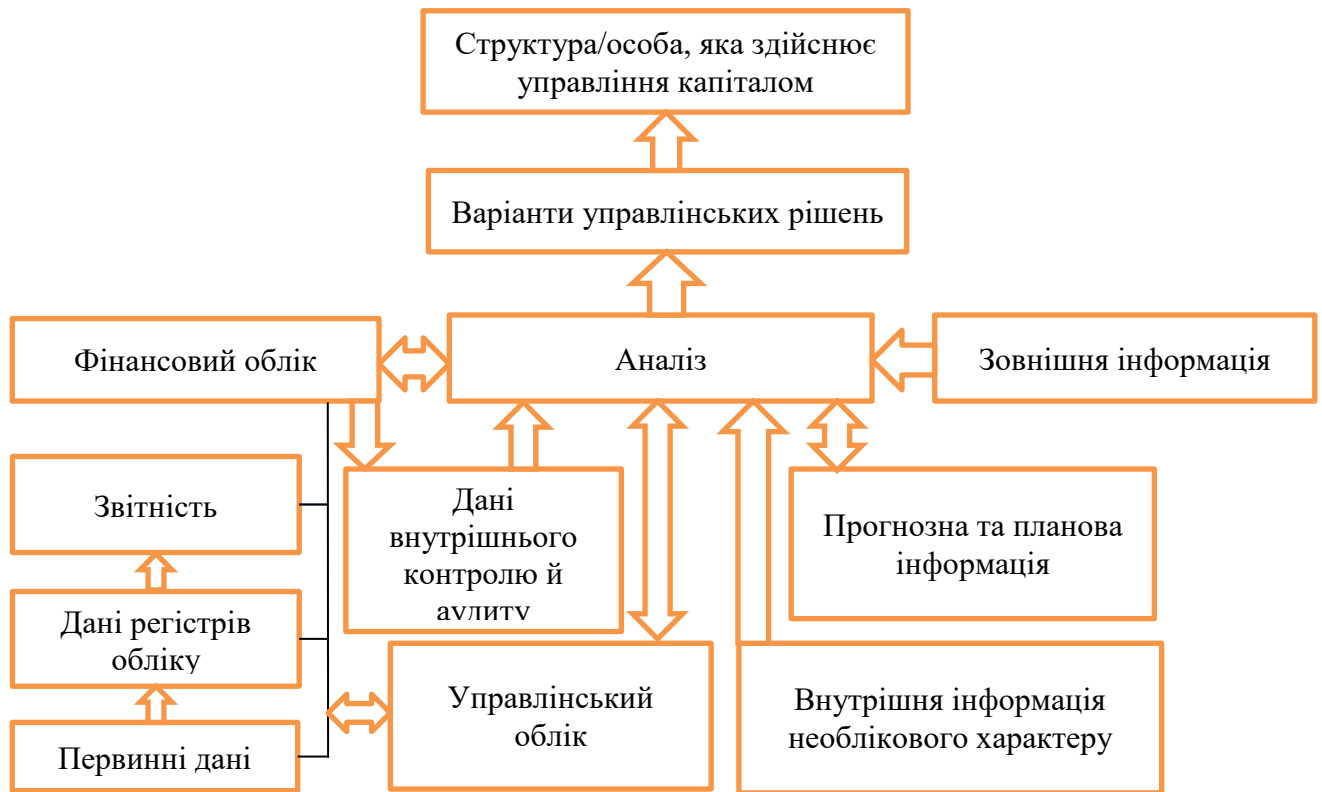


Рис. 1. Структура обліково-аналітичного забезпечення управління.

Примітка: складено автором самостійно.

Із наведеного на рисунку видно, що прийняття певного рішення у системі управління здійснюється на основі розгляду і порівняння запропонованих альтернативних його варіантів за результатами аналітичних викладок. Тобто кожному управлінському рішення передую аналітична робота над обліково-звітною, внутрішньою інформацією необлікового характеру, з врахуванням планових і прогнозних показників, результатів фінансового контролю та внутрішнього аудиту щодо його доцільності та ефективності.

Окрему важливу роль відіграють дані, які формуються поза умовним контуром суб'єкта господарювання (макроекономічна ситуація; рівень інфляції; інвестиційний клімат; стан і тенденції на ринках інвестиційного та позикового капіталу; динаміка курсу валюти; перспективи розвитку галузі та рівень конкуренції на організованому локальному і глобальному товарному ринку; зміни у податковій та митній політиці, страхових послугах; ступінь систематичного фінансового ризику тощо). З огляду на вплив цих різноманітних

і важливих аспектів на здійснення доленосного для розвитку підприємства вибору доцільного варіанту рішення, роль зовнішньої інформації є надзвичайною.

Автори А. Г. Загородній та Г. О. Партин обліково-аналітичну систему подають як «складну інформаційну систему, що об'єднує три підсистеми, а саме облікового забезпечення, аналітичного забезпечення та інформаційну підсистему функціональних сфер діяльності підприємства» [3].

Безперечно, що підтримання значного за обсягами інформаційного фонду підприємства, у тому числі його обліково-аналітичного забезпечення, в актуальному для використання стані є неможливим без наявної у підприємства сучасної обчислювальної техніки та спеціалізованого програмного забезпечення, завдяки яким відбувається фіксація, накопичення, зберігання, агрегування інформації, її різнобічне опрацювання, швидкий пошук і доступ, а також візуалізація даних.

Завдяки підключенню робочих місць керівників до внутрішньої мережі вони отримують доречну обліково-аналітичну інформацію у режимі реального часу, а доступ до ресурсів Інтернет спрощує отримання значного обсягу різноманітної зовнішньої інформації у відповідь на коректним чином сформульований запит користувача.

Отже, внутрішня логіка обліково-аналітичного забезпечення управління передбачає, що його основним ресурсом є інформація, яка формується в обліковому полі й спрямовується в напрямку від первинних облікових даних, як базової інформації облікової системи, до агрегованої інформації у регістрах аналітичного і синтетичного обліку, а відтак, – у даних фінансової звітності (як результатної облікової інформації).

Фінансова звітність, яка є узагальненою і наочною формою представлення інформації про показники діяльності підприємства за аналізований період, своєю чергою є визначальним інформаційним ресурсом даних для проведення фінансового аналізу. У такий спосіб фінансова звітність є сполучною ланкою між обліковим і аналітичним забезпеченням управління, роль якої – у реалізації функціонального призначення обліку й аналізу – слугувати підґрунтям для ефективного управління.

Таким чином, завдяки обліку і звітності керівник бачить наочну картину своєї діяльності та змін, що у ній відбуваються, а завдяки аналізу він краще розуміє чому так відбувається і яким чином це позначиться на подальшій діяльності та які дії потрібно здійснити, щоб виправити існуючі недоліки, підсилити дію позитивних чинників і забезпечити найбільш оптимальний режим функціонування об'єкта.

Інакше кажучи, при розгляді концепту обліково-аналітичного забезпечення управління, обліку скоріше відводиться інформаційно-забезпечувальна роль, тоді як аналізу – інформаційно-перетворювальна та креативна.

Список використаних джерел

1. Бруханський Р. Ф. Параметри розвитку корпоративної стратегічної обліково-аналітичної системи підприємства. Облік і фінанси. №1 (87). 2020. С. 13-19.
2. Бруханський Р., Спільник І. Бізнес-аналітика vs. бізнес-аналіз: сучасний дискурс, модель професійної компетенції ініціатора позитивних змін. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2022. Випуск 1-2. С. 7-21. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2022.01-02.007>
3. Забчук В. Інформаційне забезпечення системи обліку і звітності підприємства. Вектори розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі: тренди та перспективи : матеріали Національної науково-практичної конференції [Тернопіль, 7 листопада 2019 р.]. / редкол. : П. Р. Пуцентейло, Р. Ф. Бруханський, Н. П. Чорна [та ін.]. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. С. 84-86.
4. Загородній А. Г., Партин Г. О. Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту підприємства: монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2022. 248 с.
5. Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності підприємств в умовах інституційних трансформацій : монографія / Р. Ф. Бруханський, П. Р. Пуцентейло [та ін.]. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2017. 388 с.
6. Розвиток цифровізації обліку, оподаткування, аналізу і контролю в управлінні підприємствами : монографія / Р. Ф. Бруханський, П. Р. Пуцентейло [та ін.]. Тернопіль : ВПЦ «Університетська думка», 2021. 194 с.
7. Спільник І.В. Місце економічного аналізу в сучасній парадигмі управління підприємством. Основні напрями удосконалення бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах євроінтеграції: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Харків, 28 травня 2019 року). Харків, 2019. С. 317-323 URL: <https://bit.ly/3E9QfcM>
8. Спільник І. Системний підхід і системний аналіз в обґрунтуванні управлінських рішень. Перспективи розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [м. Тернопіль, 20 трав. 2020 р.] / відп. за випуск П. Р. Пуцентейло. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. С. 63-64.
9. Спільник І., Спільник П. Розвиток обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень: цифровізаційний аспект. Освіта, наука, бізнес, енергетичні технології: сучасний стан, проблеми та перспективи: матеріали XIII Національної науково-практичної конференції [Тернопіль, 31 травня 2024 р.]. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2024. С. 9-11.
10. Яремко І.Й. Обліково-аналітичне забезпечення як інструментарій управління економічним розвитком підприємства. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління, Вип. 6, Грудень 2022, doi:10.54929/2786-5738-2022-6-09-02.